

Enskild motion

Motion till riksdagen 2015/16:1021

av Eva-Lena Jansson (S)

Ideellt skadestånd och försörjningsstöd

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ideellt skadestånd för brottsoffer som ansöker om försörjningsstöd, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Brottsoffer, personer som utsatts för brott, kan tilldömas ett ideellt skadestånd. Syftet med ett ideellt skadestånd är att ge upprättelse, och den ekonomiska compensationen ska fungera som ”plåster på sårn”. Den ekonomiska compensationen kan avse ersättning för allvarlig kränkning samt för psykisk eller fysisk smärta i form av sveda och värk, liksom för bestående skador som lyte och men. Tanken med skadeståndet är att en ekonomisk ersättning ska kunna fungera som motvikt till de negativa upplevelser som brottet orsakat den enskilde.

Om ett brottsoffer uppbär försörjningsstöd innebär det att brottsoffrets skadestånd räknas som inkomst. Det kan leda till följande situation. En kvinna misshandlas och våldtas av en man, mannen döms till fängelse samt döms att betala skadestånd till kvinnan. Om kvinnan har inkomst i form av lön, a-kassa eller sjukersättning så påverkas detta inte av att hon fått skadeståndersättning. Men om kvinnan har försörjningsstöd så innebär det i praktiken att hela hennes skadestånd nu räknas som inkomst och därmed ska utgöra hennes försörjning, innan hon kan få försörjningsstöd.

Så kort kan man säga att det visserligen är straffbart att begå brott mot en person som uppbär försörjningsstöd men det innebär med största sannolikhet inga ekonomiska konsekvenser i form av skadeståndskrav för brottslingen som döms för brottet. Idag får inte kronofogden göra utmätning i ideellt skadestånd/ersättning för kränkning och sveda

och värk, medan en kommuns socialtjänst däremot kan neka ett brottsoffer försörjningsstöd på grund av att personen fått ett ideellt skadestånd. Detta kan inte anses vara rimligt då personen faktiskt fått ersättningen för att den utsatts för en allvarlig kränkning. Frågan om ideella skadestånd vid beräkning av försörjningsstöd har prövats i praxis, bland annat i fallet RÅ 2010 ref 42. Där kom man fram till att det inte går att bortse från ideella skadestånd vid bedömning av ansökan om försörjningsstöd.

Vid tidigare riksdagsbehandling av likalydande motioner har man avslagit motionen med hänvisning till att socialtjänsten efter en individuell bedömning kan göra undantag för ideellt skadestånd. Men detta stämmer bara delvis. I Socialstyrelsens handbok för socialtjänsten finns allmänna råd som utgör generella rekommendationer om tillämpning av lag. I handboken kan man läsa följande:

Efter en individuell bedömning kan socialtjänsten göra undantag för till exempel ideellt skadestånd som den enskilde har fått på grund av att han eller hon varit utsatt för brott och behöver betala kostnader för rehabilitering av fysisk eller psykisk skada. I övrigt gäller att ideellt skadestånd normalt räknas som en tillgång. ”För att principen för socialbidrag ska kunna upprätthållas gentemot de som gör sitt yttersta för att klara sin försörjning kan det inte vara rimligt att tillgångar inte avräknas i sedvanlig utsträckning vid prövningen. Ömmande skäl utgör i sig inte något sakligt skäl för särbehandling.” (Prop. 2000/01:80 s. 94 f.)

Detta innebär att ett brottsoffer som inte har en kostnad för rehabilitering av fysisk eller psykisk skada vid den aktuella tiden för bedömning av rätt till försörjningsstöd därmed inte får behålla sitt ideella skadestånd. Om brottsoffret har en fysisk eller psykisk skada till följd av brottet, och är i behov av rehabilitering vid ett framtida tillfälle (inte ovanligt att psykiska skador kan uppträda flera månader, till och med år efter allvarliga brott) så har alltså det ekonomiska skadeståndet redan räknats av.

Om en person som utsatts för en allvarlig kränkning, fått ett ideellt skadestånd och därmed en sorts upprättelse, sedan blir av med skadeståndet på grund av fattigdom så kan det i sig upplevas som en andra kränkning.

Det behövs en översyn av lagen så att ideellt skadestånd som tilldömts brottsoffer inte räknas som inkomst vid beräkning av försörjningsstöd. Detta bör riksdagen tillkännage som sin mening.